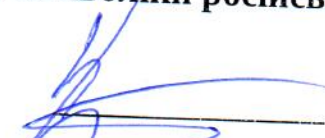

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Голова Експертної комісії
Українського інституту національної пам'яті
з питань визначення належності об'єктів
до символіки російської імперської політики**

Віктор БРЕХУНЕНКО

08 квітня 2025 р.

**Фаховий висновок щодо належності об'єктів
(географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності,
пам'ятників і пам'ятних знаків), присвячених російському радянському
письменникові та драматургу Ільфу Іллі Арнольдовичу (1897–1937), до
символіки російської імперської політики**

Нормативно-правова підстава експертизи: частина 2 статті 6 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-IX від 21 березня 2023 р. із змінами, внесеними Законом № 3097-IX від 03.05.2023 р.; підпункт 17-3 пункту 4 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 «Деякі питання Українського інституту національної пам'яті»; Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», затверджене Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25.07.2023 № 399 «Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії"» із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України № 429 від 15.08.2023 № 429, Наказ Українського інституту національної пам'яті від 05.10.2023. № 35 «Про утворення Експертної комісії з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики».

Визначення термінів у розумінні статті 2 Закону:

російська імперська політика (російська колоніальна політика) – система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу;

пропаганда російської імперської політики – публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також публічне використання продукції, що містить символіку російської імперської політики, публічне заперечення злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу;

русифікація – складова російської імперської політики, спрямована на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору;

українофобія – дискримінаційні дії, публічно висловлені заклики, у тому числі в медіа, у літературних та мистецьких творах, що заперечують суб'єктність Української держави, української нації, боротьбу проти підкорення, експлуатації, асиміляції Українського народу, а також правомірність захисту політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитку української національної державності, науки, культури, зневажають питомі етнокультурні ознаки українців, ігнорують українську мову та культуру.

символіка російської імперської політики – символіка, що включає, у тому числі, зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури); зображення гасел, цитат осіб, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень гасел, цитат, пов'язаних із захистом політичних, економічних, культурних прав

Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури), працівників радянських органів державної безпеки всіх рівнів; назви населених пунктів, районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топонімії населених пунктів, підприємств, установ, організацій на території України, яким присвоєні імена або псевдоніми осіб, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії (крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури).

Предмет експертизи: відповідність об'єктів (географічних об'єктів, назв юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятників і пам'ятних знаків), присвячених російському радянському письменникові та драматургу Ільфу Іллі Арнольдовичу (1897–1937), вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (далі – Закон).

Ільф Ілля Арнольдович (справжнє ім'я **Іехієл-Лейб Ар'євич Файнзільберг, 1897–1937**) – російський радянський письменник, драматург, сценарист, фотограф. Народився в родині банківського службовця в Одесі. Закінчив Одеське середнє технічне училище (1913). Після Жовтневого перевороту 1917 року був статистиком, журналістом. З літа 1919 р. воював у лавах Червоної Армії, служив у червоноармійському караульному полку. Упродовж 1920–1921 років працював завідувачем складу і бухгалтером в Облпродкомгубі – Організації з постачання Червоної армії та формування продзагонів для експропріації продовольства в селян, був співробітником газети «Моряк» та агітаційного відділу «ЮгРОСТА» (Южное отделение Российского телеграфного агентства) в Одесі, редагував журнал «Синдетикон».

З 1923 р. оселився у Москві, став співробітником газети «Гудок», друкував фейлетони та нариси. Зокрема, у листопаді 1923 р. опублікував тут нарис «Страна, в которой не было Октября: Воспоминания об Украине», що возвеличував встановлення влади більшовиків в Одесі: *«Дрались в январе и феврале! В апреле! В ноябре! Двенадцать месяцев в году! И это были месяцы и годы восстаний, бунтов, драки за свободу, бои за власть, за власть рабочих и за власть крестьян. ... Пришли наши. Не могли не прийти. Пришли во исполнение великой рабочей правды. ... Январь, февраль и март 20-го года были последними месяцами борьбы за рабочую Украину. Двадцатый год был первым годом украинского празднования Октября».*

Після відрядження до Середньої Азії опублікував серію нарисів «Москва – Азія» (1925). З 1927 р. співпрацював з Євгеном Петровим (Катаєвим), обидва писали тексти для газет, зокрема для центрального друкованого органу ЦК ВКП (б) газети «Правда», «Литературной газеты», а також журналів («Крокодил» та ін.).

У співавторстві з Євгеном Петровим (Катаєвим), Ільф створив сатиричну діалогію про авантюриста Остапа Бендера – «Дванадцять стільців» (1930) і «Золоте теля» (1931), разом написали книжки «Світла особистість», «Незвичайні історії з життя міста Колоколамська» (обидві – 1928); «1001 день, або Нова Шахерезада» (1929), кіносценарії «Чорний барак» (1933) та «Одного разу влітку» (1936). Під час перебування у США (вересень 1935 – лютий 1936) як штатні кореспонденти «Правди» вони зібрали матеріал для книги «Одноповерхова Америка» (1937). Оповідь вибудовано на ідеологічному протиставленні життя в СРСР недосконалому американському ладу: *«После фордовского завода в Дирборне, где техника поработила и раздавила людей, где рабочие, прикованные к станкам и конвейерам, кажутся людьми глубоко несчастными, мы словно попали на другую планету. Мы увидели молодых рабочих, здоровых и весёлых, увлечённых своей работой, дисциплинированных, дружелюбно настроенных к своим руководителям. Мы, конечно, и раньше знали об этой разнице, но как-то отвлечённо. А сейчас, под свежим ещё впечатлением виденного в Америке, этот контраст восхищал, вселял непререкаемую уверенность в том, что всё преодолеем, что всё будет хорошо и что не может быть иначе».*

Оскільки Ілля Ільф упродовж 1919–1920 рр. служив у лавах Червоної армії, його діяльність підпадає під визначення російської імперської політики згідно з пунктом 2 частини першої статті 2 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії».

Таким чином, Ілля Ільф є особою, пов'язаною зі встановленням радянської влади на території України, а також яка публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримувала, глорифікувала або виправдовувала російську імперську політику.

На підставі наведеного, **об'єкти (географічні об'єкти, назви юридичних осіб та об'єктів права власності, пам'ятники і пам'ятні знаки), присвячені російському радянському письменникові та драматургу Ільфу Іллі Арнольдовичу (псевдонім, справжнє ім'я Іехієл-Лейб Ар'євич Файнзільберг, 1897–1937), відповідно до частини 1 статті 2 Закону належать до символіки російської імперської політики.**

Передбачені чинним законодавством обмеження поширюються лише на віднесені до російської імперської політики об'єкти, що розміщені/перебувають у публічному просторі.

Згідно із частинами 2, 3 статті 5 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», заборона не поширюється на використання символіки російської імперської політики в Музейному фонді України, Національному архівному фонді України, у приватних колекціях та приватних архівних зібраннях, у бібліотечних фондах на різних носіях інформації. Заборона не поширюється також на випадки використання символіки російської імперської політики (за умови, що це не призводить до виправдання і глорифікації російської імперської політики): в експозиціях музеїв, на тематичних виставках; у процесі наукової діяльності, зокрема під час проведення наукових досліджень та поширення їхніх результатів у незаборонений законодавством України спосіб; під час показу, опису, реконструкції (зокрема історичної) або в інший спосіб відтворення історичних подій; у творах мистецтва; у посібниках, підручниках та інших матеріалах наукового, освітнього і навчального характеру, які використовуються у навчальному, навчально-виховному і освітньому процесах; в інформаційних, інформаційно-аналітичних програмах та документальних фільмах. Таким чином, передбачені Законом України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» обмеження не поширюються на дослідження життя та творчої спадщини Іллі Ільфа, зберігання, купівлю/продаж, читання видань його творів, експонування пов'язаних з письменником предметів та документів у музейних закладах тощо.

Члени Експертної комісії Українського інституту національної пам'яті з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики:

БАЧИНСЬКА Олена Анатоліївна

БРЕХУНЕНКО Віктор Анатолійович

ВЕРБИЧ Святослав Олексійович

ГЕНЕРАЛЮК Леся Станіславівна

ГРЕЧИЛО Андрій Богданович

РУБЛЬОВ Олександр Сергійович

СКРИПНИК Анатолій Юрійович

СОКИРКО Олексій Григорович